

ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE SİSTEMİ

1. GİRİŞ

2. ATATÜRK'ÜN YETİŞTİĞİ ORTAM

3. ATATÜRK NASIL BAŞARDI?

- a. Atatürk'ün Üstün Kişilik ve Liderlik Özellikleri
- b. Atatürk'ün Kendini Yetiştirmesi
- c. Atatürk'ün Analiz, Sentez ve Uygulama Yeteneği

4. ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE SİSTEMİ

- a. Cumhuriyetçilik
- b. Milliyetçilik
- c. Laiklik
- ç. Halkçılık
- d. Devletçilik
- e. Devrimcilik

5. SONUÇ

ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE SİSTEMİ

Yrd.Doç.Dr.Öğ.Alb. Levent KUŞOĞLU

1. GİRİŞ :

Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde gerçekleşen Türk Devrimi bir ulusal bağımsızlık ve çağdaşlaşma hareketinin adı, bir toplumun âdeta yeni baştan yaratılmasıdır. Diğer bir ifadeyle, amacı laiklik, demokrasi ve çağdaş bir toplum olan kültür devrimidir. Ulusal bağımsızlık, özgür düşünce ve insan onurunu temel aldığı için de hümanizme dayalı bir Türk Rönesansı'dır.

14'üncü Yüzyılda İtalya'da başlayıp Avrupa ülkelerine yayılan kültürel ve düşünsel hareket, Avrupa toplumunu Ortaçağdan modern çağa geçirmiş ve "Rönesans" olarak adlandırılmıştır. Rönesans'ın düşünce sistemi olan hümanizm ise; Ortaçağın dinî otoritesine ve davranışlarına karşı laik bir ayaklanmayı oluşturmakta ve kişi özgürlüğü ile insan onuruna önem veren eski Yunan ve Latin düşünce mirasını temel almaktadır. 16'ncı Yüzyılda Avrupa'nın süper gücü olan Osmanlı İmparatorluğu'nun daha sonra Avrupa karşısında duraklamasının, gerilemesinin ve nihayet yenik düşmesinin ve "Hasta Adam" durumuna gelmesinin başlıca nedeni; bu dönemleri ve bu akıl ve bilim çağının ürünü olan endüstri devrimini algılayamamış ve gerçekleştirememiş olmasıdır.¹

Bu durumu iyi analiz eden Atatürk, Türk toplumunda laik bir dünya anlayışı temeli üzerinde yükselen akıl-bilim çağını açmış, Atatürkçü çağdaşlaşmanın temellerini oluşturmuştur. Laik dünya ve toplum anlayışını uygulamaya geçiren bu devrimlerin tamamı Türk toplumunu ve Türk insanını "Çağdaş - Modern" bir toplum ve insan haline getirmeyi amaçlamış ve bundan da önemlisi, ulusal sorunlarımızın bundan sonraki çözümleri için bize, hâlâ geçerliliğini koruyan bir eylem planı ve sağlam bir yöntem sunmuştur.²

Atatürkçü Düşünce Sistemi'nin hâlâ benimseniyor olması, Atatürk'ün hâlâ güncel olması, hâlâ sevgi, saygı görmesinin sebebi nedir?

20'nci yüzyıl; kitleleri peşlerinden sürükleyen büyük liderler, devlet adamları dönemi olarak önceki çağlardan ayrılmaktadır. Ne var ki milletler, bu liderlerin çoğunluğuna ya sağlıklarında ya da öldükten sonra sırt çevirdi. Bazıları gerek kendi halkına, gerek insanlığa yaptıkları kötülüklerin bedelini canlarıyla ödedi. Bir kısmının heykelleri yerlerde sürüklendi, isimleri caddelerden silindi. Ama bugün yapılan halk oylamaları şunu göstermektedir ki, Atatürk, Türk Halkının neredeyse tamamının sevgisini, saygısını ve minnet duygularını hâlâ

¹ İsmet GİRİTLİ; Atatürkçülük İdeolojisi, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Sayı: 1, C: 1, Ankara 1984, S: 34

² GİRİTLİ, agm, S: 36

taşımaktadır. Neden Atatürk bu derece günceldir ve Atatürk'ün bu güncelliği ve bu büyük Atatürk sevgisi nereden doğmaktadır? ³

Bu sorunun yanıtı, yaptığı devrimin kültür devrimi olması, laik ve demokratik sistemi oluşturması, sayısız iç ve dış tehdide rağmen Türkiye'nin dimdik ayakta kalması, Atatürk'ün atmış olduğu her adımda demokrasiyi elden bırakmadan Türkiye ve Türk Milleti'nin yararına ve iyiliğine aykırı hareket etmemesi ve ölümünden uzun yıllar sonra bile Türk Milleti'nin hâlâ O'nu "**Türklerin Atası**" olarak bağrına basmasında yatmaktadır. Peki Atatürk'ü, Atatürk yapan özellikler nelerdir?

Şüphesiz bu sorunun cevabını vermek için her şeyden önce O'nun yetiştiği ortama kısaca bakmak gerekmektedir.

2. ATATÜRK'ÜN YETİŞTİĞİ ORTAM :

Atatürk; Türk tarihinin en önemli döneminde; yıkılmak üzere olan Osmanlı İmparatorluğu'nun İngiltere'nin güdümündeki Halife-Padişah'ın yönetiminde kukla bir devlet haline getirilmeye çalışıldığı, Türklüğün İç Anadolu'ya hapsedilerek Doğu Anadolu'nun kurulacak bir Ermenistan'a, Trakya ve Ege bölgelerinin de Yunanistan'a verilmek istendiği, Halife Sultan'ın bu ve benzeri tüm olumsuzluklara boyun eğdiği, aydınların Amerikan ve İngiliz mandasından medet umduğu, halkın kendi yörelerinde düşman karşısında çaresizlikten çırpındığı, hürriyet ve istiklal kavramlarının cahilliğin boyunduruğundaki halk tarafından bilinmediği, ülkenin açlık, sefalet, eğitimsizlik, salgın hastalıklar ve uzun savaş yılları sebebiyle perişan olduğu, okuma oranının % 8, yazma oranının ise % 2-3 olduğu, tarihin akışının "**Sevr**" ile noktalanmak istendiği ve emperyalizmin amacına ulaşacağı bir sırada tarihin akışını değiştiren liderdir.

Atatürk, Selanik'te doğmuş, bu nedenle de Türk toplumu ile bu kentte yaşayan Batılı halkları birlikte görebilmiş ve aralarındaki farkları küçük yaşına rağmen belirleyebilmiştir. Türklerin yaşadığı mahallelerin daha geri kalmış olması, buna karşın Hıristiyan ve Yahudilerin yaşadığı mahallelerin daha ileri düzeyde oluşu O'nun "**neden, nasıl**" sorularını kendisine sormasına sebep olmuştur.⁴

Ayrıca, Türkler dışındaki toplumların Selanik'te bilime, kitaba ve sanata verdiği önem de Atatürk için küçük yaşına rağmen araştırılması gereken konu olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu sıkıntılara çözüm getirebileceğine inandığı askerlik mesleğini de şüphesiz Selanik'te gördüğü ve Türkler aleyhine olan bu tablo nedeniyle

³ Reşat KAYNAR; Atatürk Düşüncesinde Ulusçuluk ve Çağdaşlaşma, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Sayı: 54, C:18, Kasım 2002, S: 78

⁴ Atatürk'ün yetiştiği ortamı anlatan kaynaklar arasında kullandığımız ve dikkati çekenler şunlardır: Şerafettin TURAN; Atatürk'ün Düşünce Yapısını Etkileyen Olaylar, Düşünürler, Kitaplar, Ankara, 1982, S: 11-56, Şerafettin TURAN; Mustafa Kemal Atatürk, Ankara, 2004, S: 15-60, Ali GÜLER; Mustafa Kemal Atatürk'ün Beyin Teknolojisi, Atatürk'ün Düşünce Yapısı ve Türkiye, ATASE Yayınları, Ankara, 2006, S: 43-92, Andrew MANGO; Atatürk, İstanbul, 2004, S: 56-79, Hikmet ÖZDEMİR; Atatürk'ün Liderlik Sırları, Ankara, 2006, S: 23-29, Uluğ İGDEMİR; Atatürk'ün Yaşamı, Ankara, 1980, S: 3-8

seçmiştir. Çünkü Atatürk, daha çocukluğundan itibaren, sorunları çözebilecek kudrete sahip olabileceği etkili ve yetkili bir görev almak istiyordu.

Atatürk'ün yaşadığı dönem Türkler için fikir karışıklığının yaşandığı dönemdir. Ülkenin içinde bulunduğu sıkıntılara çözüm getirmek için İslamcılık, Turancılık ve Batıcılık gibi çeşitli fikir akımları tartışma konusu idi. Bilime önem verilmemiş, kitabın değeri yüzyıllardır anlaşılmamıştı. Anadolu'nun birkaç şehri dışında hiçbir yerde kütüphane bulunmuyordu. Günümüzde Moskova Devlet Kütüphanesi'nde 230 milyon, Ankara'daki Milli Kütüphane'de ise sadece 2 milyon 300 bin kitabın bulunduğu göz önüne alınırsa bu konu daha iyi anlaşılır. İzmir'de misyonerlerin 1912-1928 yılları arasında bastığı kitap sayısının Osmanlı İmparatorluğu'nda Türkler tarafından 1728-1918 yılları arasında basılan kitap sayısından daha fazla olduğu da bir diğer çarpıcı olgudur.

Tarihine ve ulus bilincine uzak bir kitle yaratılmıştı. Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk 5 yüzyılında ciddi sayılabilecek bir tek tarih kitabının olmaması çok dikkat çekicidir. Ticaret azınlıklara terk edilmiş, ulusal sermaye yaratılamamıştı. Ulus, bağımsızlık, hürriyet, vatan ve ulus sevgisi toplumun büyük çoğunluğunun yabancı olduğu kavramlardı.

Osmanlı İmparatorluğu'nun Batı karşısında gerilediğinin farkına varılmasından sonra, devleti yönetenlerin bunun nedenlerini anlamaya çalıştıkları ve gerekli reformları gerçekleştirmek için çaba harcadıkları da bir gerçektir. Ancak, Batı'nın telkini ve zorlamasının da etkisi altında yapılanlar, Batı'dan bazı düşünce, uygulama ve kurumların devralınıp, Türk toplumuna neredeyse zorla benimsetilmesi şeklinde gerçekleşmiş; modernleşmenin ve reformların gerisindeki temel felsefe, mekanizma ve dinamikler üzerinde yeterince durulmamıştır

Elbette, 19'uncu yüzyılda Osmanlı toplumu bazı değişmelere sahne olmuştur. Değişimin yönü, toplum biçimini değiştirmekten ziyade, toplumsal hareketleri izlemeye ve denetime almaya, toplumun dengesini sağlamaya yönelikti. Nitekim eğitim alanında yapılan yenilikler, bir yandan bireylerin eğitim düzeyini geliştirmeyi hedeflerken, diğer yandan da siyasal düşüncelerinin geliştirilmemesini ve hatta dondurulmasını hedeflemişti.

Osmanlı İmparatorluğu'nda modernleşmenin ve reformların istenilen ölçüde gerçekleştirilememesi ve sürekliliğinin sağlanamamasının temel nedenlerinden birisi; gerçek anlamda güçlü, entelektüel sosyo-ekonomik kadroların bulunmamasıydı. Güçlü olan, askerî ve sivil kadrolardı. Gerçekleştirilen reformların arkasında da bu kadrolar vardı.

Atatürk, bu dönemi yaşadı, izledi, eleştirel bir gözle değerlendirdi. Bir devrimci olarak neler yapılması gerektiği üzerinde hep düşündü ve araştırdı. Okuyan, araştıran, neden ve nasılcı yaklaşım sergileyen biri olarak Batı toplumu ile Türk toplumunu çok iyi analiz etti. Toplumunun çöküş, Batı'nın yükseliş nedenlerini çok iyi tespit etti.

3. ATATÜRK NASIL BAŞARDI ?

Atatürk, karşılaştığı olumsuzlukları yenerek, köhnemiş bir rejime son vermiş, laik-demokratik Türkiye Cumhuriyeti'ni kurmuş ve bu müstesna eserin yaşaması için tüm teorik ve pratik adımları gerçekleştirmiştir.

Atatürk, yukarıda kısaca sözü edilen zorlukları nasıl aştı? Bu başarıda rol oynayan özellikleri nelerdi? Kendisini nasıl yetiştirdi? Koşulları nasıl değerlendirdi? Görünmeyeni nasıl gördü? İnanılmayanı, imkânsız denileni nasıl gerçekleştirdi? Ortaya koyduğu ve Atatürk Devrimi, Atatürkçülük, Atatürkçü Düşünce Sistemi adlarını verebileceğimiz düşünce sistemini nasıl gerçekleştirdi?

Bu düşünce sistemini hâlâ ayakta tutan ve gelecekte de ayakta tutacak dinamikler nelerdi? Kısacası, Atatürk'ü, Atatürk yapan özellikler nelerdir?

Bir kişinin Atatürk gibi bir lider olabilmesi için doğuştan ve sonradan kazanılan bazı lider özelliklerine sahip olması gerekmektedir. Çalışma, okuma, kendini yetiştirme ve bir ideale kendini adamayla bütünleşmediği sürece sadece doğuştan gelen üstün yeteneklere sahip olmak sıradan kişileri Atatürk yapmaya yetmemiştir ve asla da yetmeyecektir. Atatürk, üstün özelliklerini okuma ve çalışmayla geliştirmiş, Türk toplumunun sorunlarını çok iyi analiz ederek gerçekçi hedefler belirlemiş, bu hedefleri sıraya koyarak bir cerrah ya da ressam hassasiyetiyle eserini hayata geçirmiştir.

a. Atatürk'ün Üstün Kişilik ve Liderlik Özellikleri

Atatürk döneminin ünlü tarihçilerinden **Prof.Dr. Yusuf Hikmet BAYUR** aynı anlamda değerlendirdiği lider, deha ve dahi kavramlarının özelliklerini şöyle sıralamıştır:

(1) Doğuştan olağanüstü işler görmek ve eserler yaratmak kabiliyetinde olmak, yani olağanüstü yaratıcı bir dimağ taşımak,

(2) Herkesten çok önce anlamak ve görmek, sezmek, kavramak, duymak ve duygulanmak,

(3) Anlaşılması ve anlatılması imkansız olan doğuştan büyüklük ve ululuk,

(4) İnsanlığın gelişmesi sırasında ulaşabileceği en yüksek zirveleri görüp, göstermek ve topluluğu oraya götürecek olağanüstü yaradılışlı olmak,

(5) Sabırlı olmak.⁵

⁵ Yusuf Hikmet BAYUR; Atatürk, Hayatı ve Eseri, Ankara, 1997, S: 56

Atatürk'ün liderlik özelliklerini Davranış Bilimleri açısından değerlendiren bir eserde de şu özelliklere yer verilmektedir:

- * Birleştirici liderlik özelliği,
- * İrade gücü ve serinkanlılık niteliği,
- * İnanırma yeteneği,
- * Sabırlı olma niteliği,
- * Önsezi ve ileriye görebilme yeteneği,
- * Samimi olma yeteneği,
- * Alçak gönüllü olma yeteneği,
- * Objektif değerlendirme yapabilme yeteneği,
- * Yaratıcılık yeteneği,
- * Hitabet yeteneği,
- * Cesur olma yeteneği,
- * Bilgili olma yeteneği,
- * Karar verme yeteneği,
- * Fiziksel görünüm.⁶

Yukarıda açıklanmaya çalışılan Atatürk'ün liderlik özellikleri dikkate alındığında O'nun karizmatik bir lider olduğu ortaya çıkmaktadır.

Karizma kavramı, siyaset bilimi ve sosyolojide “**takipçileri üzerinde kişisel yeteneklerinin gücüyle derin ve olağan dışı etki yaratan**” anlamında kullanılmaktadır. Karizma kelimesi, sıradan insanlardan ziyade, insanüstü veya istisnai güç ve niteliklere sahip olan şahıslar için geçerlidir.

Maks WEBER karizma kelimesini şöyle tanımlamıştır: “**Karizma, özel bir kutsallığa, kahramanlığa, düzenleyici yeteneğe veya örnek olan karakterine bağlılıktır.**”⁷ Demek ki karizma daha çok liderin örnek kişiliğine ve insan üstü yeteneklerine ve takipçilerin bu özelliklere olan inancına dayanmaktadır.

Bilimsel eserler, karizmatik liderin üç temel özelliğinin bulunduğunu belirtmektedir. Bunlar tasarımcı, canlandırıcı ve güven verici özellikleridir.

⁶ Salih GÜNEY; Davranış Bilimleri Açısından Atatürk'ün Liderlik Özellikleri, Ankara, 1999, S: 116

⁷ GÜNEY, age, S: 114

Liderin tasarımcı olması demek; insanların anlayabileceği ve onlarda heyecan yaratacak bir gelecek ve bu gelecek ile ilgili şartları belirlemesi demektir. Atatürk'ün 1919'dan itibaren yaptığı budur. Liderin canlandırıcı olması ise, hedefe ulaşmak için karizmatik liderin enerji (güç) yaratmasıdır. Karizmatik liderin güven verici olmasını ise şu şekilde açıklayabiliriz: Karizmatik liderler, psikolojik yönden mücadele gerektiren hedeflerle karşı karşıya kalmış takipçilerine performans ve faaliyetlerini artırıcı seviyede yardımcı olurlar. Çünkü bireyler, yaratılan bir görüntü içinde, canlandırılmış bir motivasyonla faaliyet gösterirken, görevlerini başarmada duygusal yardıma ihtiyaç duyarlar. Atatürk'ün net olarak başardığı işlerden birisi de toplumuna güven vermesi, topluma büyük işler başarabileceğine dair inanç vermesi ve kendisine olan güveni yaratmasıdır.

Çeşitli kaynaklar incelendiğinde Atatürk'ün liderlik özellikleri ise şu maddeler altında toplanabilir.⁸

(1) Çalışkan olmak.

Atatürk'ün yakın çalışma arkadaşı ve dönemin ünlü tarihçisi **Afet İNAN** Atatürk'ün bazı karakter özelliklerini **“felaketler karşısında soğukkanlılık, okuma ve çalışma kudreti, bir insanla onun hakkında bilgi sahibi edinmiş olarak konuşmak, yaptıklarıyla övünmekten ziyade yapacaklarını düşünmek ve başarılı olmak”** olarak sıralamıştır.

(2) Vatanına ve ulusuna kendini adamak.

Atatürk, **“Ben gerektiği zaman en büyük hediyem olmak üzere Türk milletine canımı vereceğim.”** demektedir.

“Büyük insan” 24 Nisan 1920 günü Ankara'da toplanan TBMM Başkanlığına seçildikten sonra şöyle konuşmuştur:

“Hayatımın bütün safhalarında olduğu gibi, son zamanların buhranları ve felaketleri arasında da bir dakika geçmemiştir ki, her türlü huzur ve istirahatımı, her çeşit şahsi duygularımı milletin selametine ve saadeti adına feda etmekten zevk almış olmayayım. Gerek askerî hayatımda ve gerekse siyasi hayatımın bütün devir ve safhalarını işgal eden mücadelelerimde daimi rehberim millî iradeye dayanarak milletin ve vatanın muhtaç olduğu yerlere yürümek olmuştur.”

(3) Gücünü ulustan ve onun temsilcisinden almak.

⁸ Atatürk'ün liderlik özellikleri konusunda dikkati çeken ve aynı zamanda bu çalışmada kullanılan eserler şunlardır: Hikmet ÖZDEMİR; Atatürk'ün Liderlik Özellikleri, Ankara, 2006, S: 37-137, İhsan PEKEL; Atatürk'ü Anlamak ve Anmak, Ankara, 2005, C:1, S: 1-16, Şerafettin TURAN; Mustafa Kemal Atatürk, Ankara, 2004, S: 621-670, Cihat AKÇAKAYALIOĞLU; Atatürk, Ankara, 1998, S: 496-512, Salih GÜNEY; Davranış Bilimleri Açısından Atatürk'ün Liderlik Özellikleri, Ankara, 1999, S: 198-267, Muzaffer ERENDİL; Çok Yönlü Lider Atatürk, ATASE Yayınları, Ankara 1986, S: 23-46

“Ben zannediyorum ki, millet fertlerinden hiçbirinden fazla yüksekliğe sahip değilim. Bende fazla bir girişim görüldüyse bu benden değil, milletin bileşkesinden çıkan bir girişimdir. Sizler olmasaydınız, sizlerin vicdani eğilimleriniz bana dayanak noktası olmasaydı, bendeki girişimlerin hiçbiri olmazdı” diyen Atatürk, Kurtuluş Savaşı'na başlarken sadece ve sadece Türk Ulusu'na güveniyordu. Henüz, Kurtuluş Savaşı'nın ilk günlerinde 22 Haziran 1919 tarihinde yayımladığı Amasya Genelgesi'nde **“Milletin istiklalini, ülkenin bütünlüğünü yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır”** demesi de bu güvenin bir sonucudur.

(4) Doğru zamanda doğru karar almak ve uygulamak.

Türk Kurtuluş Savaşı'nın Başkomutanı ve Türk Devletinin kurucusu Atatürk'ün **“uygun zaman”** ve en iyi pozisyonla Anadolu'da bir göreve tayin edilmesi ve vakit geçirmeksizin ulusuna **“sonsuz bir güven”** duyarak **“devrim”** hazırlığına başlaması ve nihayet zaferden sonra sürdürdüğü **“kararlılık”** ögesi asıl belirleyici yanını oluşturmuştur. **Mazhar Müfit KANSU**'nun Atatürk'ten aktardığı şu sözü çok önemlidir: **“Bir işi zamansız yapmak, o işi başarısızlığa uğratmak olur.”**

(5) Savaşı ve barışı planlamak.

Bir Türk atasözü vardır ve sanki Atatürk için söylenmiştir: **“Göz odur ki, dağın arkasını göre, akıl odur ki, başa geleceği bile.”**

Atatürk, Nutuk'ta, **“Felaket başa gelmeden evvel, onu önleyecek ve ona karşı savunulacak gerekleri düşünmek lazımdır. Geldikten sonra dövünmenin faydası yoktur”** demektedir. Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nda, komutan olarak askerî yeteneklerini ortaya koymanın yanında, lider olarak halkı kurtuluşa inandırmada, halkı teşkilatlandırmada ve bir ulus devlet yaratmadaki başarısını da ortaya koymuştur.

(6) Düşüncelerini ulusla paylaşmak.

Atatürk, bir lider ve yöneticide bulunması gereken temel özellik olan üst düzey iletişim yeteneğine sahiptir. Ülkenin kalkınmaya, çağdaşlaşmaya olan ihtiyacını halka anlatmak için bütün ülkeyi dolaşmıştır. Kendisini, son derece düzgün, dikkatli ve ikna edici bir şekilde anlatmıştır. **“Türk Gençliğine Hitabesi”** ve **“Onuncu Yıl Nutku”** etkili söylevinin klasikleşmiş örnekleridir.

Liderlik için açık bir amaca sahip olmak yeterli değildir. Bir lider, bu amacını kendisini takip edenlere de anlatabilmelidir. Nitekim, Atatürk, 1923 – 1938 yıllarında o günkü ulaşım koşullarında 448 seyahat (yılda ortalama 30 yurt içi gezi) yapmış ve her fırsatta Türk Devrimini milletiyle paylaşmıştır.

(7) Tarih bilgisiyle zamanın önünde yürümek.

Atatürk, **Leon Caetani**'nin dokuz ciltlik İslam Tarihi adlı eserini okurken, "**Tarih, ilerisini göremeyenler için çok acımasızdır**" sözünün altını mavi kalemle çizmiş ve yanına çok önemli olduğunu belirtmek için iki çarpı işareti koymuştur.

Prof.Dr. Sadi IRMAK, Atatürk'ün geçmişi iyi bildiği için bir kehanete lüzum kalmaksızın geleceğin gelişmelerini kestirebildiğini belirtmektedir. IRMAK, O'nun bu yeteneğini "**tarihin sesini almak**" diye tanımlamıştır.

(8) Orduyu halkın eğitim sürecine katmak.

Atatürk'ün en önemli özelliklerinden birisi de ordu ile halkın kaynaşmasını sağlaması, orduyu halkın eğitiminde bir güç olarak kullanmasıdır. Atatürk, 1925 yılında da şunları söyler:

"Ordumuz, milletin ilerleme ve yükselme adımlarına öncü olmuştur. Milletimizin bütün devrimlerinde birinci adımı işgal etmiştir. Milleti sevk ve idare edenlerin en büyük dayanağı ordu olmuştur. Diğer milletlerde ordu ile millet daima diğerine karşı olmuştur. Halbuki bizde iş, tamamıyla tersinedir."

(9) Demokratik Türkiye yaratmak.

Emekli Orgeneral **Ali Fuat ERDEN**, Atatürk'ün önünde dört tarihî görev bulunduğunu belirterek bunları şu şekilde sıralar:

- Yenilmiş, silahları alınmış bir orduyu zafere ulaştırmak.
- Son yüzyıllarda hep alçalan ve can çekişen bir devletten millî sınırlar içinde tam bağımsız, hür vatandaşlardan oluşan bir devlet kurmak.
- Bu vatani yabancı istilasından kurtardıktan sonra "**hasta adam**"ın yerine tümüyle yeni anlayışa göre, canlı ve yaşama kabiliyetine sahip "**ulus devlet**" kurmak.
- Ortaçağ âdetlerini kaldırarak, modern bir toplum yaratmak.

Atatürk, bağımsız, hür ve ulusal bir devlet yaratmanın sadece demokrasiyle mümkün olduğunu çok iyi biliyordu. Bu nedenle de bağımsız, vatandaşların özgür olduğu ulusal bir devlet kurmak için çok iyi bilinen devrimleri gerçekleştirmiş ve anayasal güvence altına almıştır.

b. Atatürk'ün Kendini Yetiştirmesi

Okumak, kişiye çok şey kazandırır. Okuyan toplum diğer toplumlara göre daha bilinçli, daha aydın olur; daha çok birlik ve beraberlik içinde hareket eder. Ülkesine yönelik bilgi kirliliğinden daha az etkilenir. "**Bizim aydınımız herkesi tanır, ancak kendi ulusunu tanımaz**" diyen Atatürk, kendi ulusunu çok iyi çözümlemişti.

Okuyan Atatürk, aynı zamanda analiz gücünü kullandı. Atatürk'ün askerlikten tarihe, dilden uygarlıklara, sosyolojiden psikolojiye, felsefeden ekonomiye kadar uzanan ilgi alanının genişliğini ve okuduğu düşünür ve yazarları en iyi anlatan kaynak, özel kitaplığıdır. Bir idealistin oluşmasında kitap kültürü gerçekten önemlidir. Atatürk'ün okudukları ile reformları ve devrimleri arasında doğrudan ilişki vardır. Kendisine yöneltilen hangi yazarları okuduğu ve esin kaynağının ne olduğu sorusunu çok okuduğunu, ancak, her şeyi eleştirel gözle okuduğunu söyleyerek yanıtlamıştır.

Çözülmesi gereken sayısız sorunla karşılaşan bir liderin neden ve nasıl başarılı olduğunun cevabı önemli ölçüde, kısa bir yaşama sığdırılan ve üzerine not düşülecek kadar dikkatli okunan **4.000**'i aşkın kitapta yatmaktadır.

Atatürk'ün çok okuyan biri olması hiç şüphesiz çok kısa bir sürede dünyada eşi benzeri olmayan bir "**kültür devrimi**" yapmasına neden olmuştur. Bu devrim, kitap ile tanışmayan, okur-yazar oranı çok düşük, yıkılmış bir imparatorluğun tüm sıkıntılarını yaşayan bir toplulukla yapılmıştır ve başarısının büyüklüğünün temelinde bu yatmaktadır. Hiç şüphesiz Atatürk'ün gerçekleştirdiği kültür devriminin amacı, çağdaş, laik ve demokratik bir ulus yaratmaktır.

Ancak, her insan gibi düşünce yapısının oluşumunda ilk bilgileri aile ocağından ve öğrenim sırasında bazı öğretmenlerinden almıştı. Daha sonra ise okuduğu kitaplar Atatürk üzerinde etkili olmuştur. Elbette yaşanan yüzyılın yani 19'uncu yüzyılın olayları da Atatürk üzerinde belirleyici olmuştur.⁹

Atatürk'ün düşünce yapısını etkileyen bu unsurlar dikkate alındığında O'nun gerçekleştirdiği "Türk Devrimi"nin temellerinde büyük ölçüde akılcılık (rasyonalizm) ve müspet bilimin (pozitivizmin) izleri bulunmaktadır.

Akılcılığın önemli temsilcilerinden Descartes'ın "**Metot Üzerine Konuşmalar**" kitabı, Atatürk'ün isteğiyle Türkçe'ye çevrilerek basılmıştır.

Akılcılığın diğer önemli temsilcisi olan **Kant**'ın bazı eserleri yine Atatürk döneminde Türkçe yayımlanmıştır. Pozitivizmin öncüsü **Auguste Comte** da incelediği düşünürler arasındadır.

Kendi düşünce ağının oluşmasında Atatürk'ün en çok yararlandığı düşünürlerin başında **Jean Jacques Rousseau** gelmektedir. Rousseau'nun, birey özgürlüğüne önem vermesi ve toplumda siyasal rejim olarak cumhuriyetçi olması Atatürk için çok önemlidir.

⁹ Atatürk'ün düşünce yapısını etkileyen kitaplar ve düşünürler ile ilgili olarak bu çalışmada yer alan bilgiler, Kara Kuvvetleri Komutanı Org. İlker BAŞBUĞ'un 2006-2007 Eğitim ve Öğretim Yılı açılışı nedeniyle Kara Harp Okulunda verdiği ilk dersin ilgili bölümünden alınmıştır.

Önemli bir diğer husus ise Rousseau'nun birey için özgürlüklerin mutlak olamayacağı, sınırlarının olabileceği ve sınırların ise yasalarla tayin ve tespit edilebileceği ve böylece yasalara itaat eden her insanın aslında kendine itaat etmiş olacağı görüşüydü.

Atatürk'ün "**Toplumsal Sözleşme**"yi dikkatle okuyup işaretlediğini görmekteyiz. Bu dikkatinin bir kanıtını da 1 Aralık 1921'de Türkiye Büyük Millet Meclisi kürsüsünden Bakanlar Kurulu'nun görev ve yetkilerini belirleyecek yasa önerisi görüşülürken yaptığı konuşmada görmekteyiz. Bu konuşmasında, **yönetim kuramları bulunan en büyük filozofların, bu kuramları ortaya koymak için çalıştıkları esasları incelediğini, bunların içeriğini anlamaya çalıştığını** söyleyerek milletvekillerine Jean Jacques Rousseau'yu baştan sona kadar okumalarını önermektedir.

Bununla birlikte Atatürk'ün, **Montesquieu'nün "Yasaların Ruhu"** isimli ünlü eserini de incelediğini biliyoruz. O, bir taraftan Rousseau'dan cumhuriyet, diğer taraftan Montesquieu'den monarşi okumaktadır.

Atatürk'ün düşünce yapısı üzerinde, **Ziya GÖKALP**'in özel ve önemli bir yerinin olduğu da kuşkusuzdur. Düşünceleri ve uygulamaları arasında, benzerlik ve uyum yanı sıra, önemli ayrılıkların olduğu da bir gerçektir.

Atatürk, önemli düşünürlerden **Durkheim**'in düşüncelerini yalnızca Ziya Gökalp'ten öğrenmekle yetinmeyip, doğrudan Durkheim'ın kitaplarına da eğilmiştir.

Atatürk'ün, Türk ve İslam tarihine ilişkin farklı düşünürlerin yazmış olduğu kitaplara da önem verdiğini görmekteyiz. Böylece, farklı düşünceleri inceleyerek objektifliği yakalamıştır. **Gobineau'nun "İnsan Irklarının Eşitsizliği Üzerine Deneme"** isimli kitabını da incelediği ve kitap üzerine koymuş olduğu işaretlerden Gobineau'nun görüşlerine katılmadığı anlaşılmaktadır.

Atatürk'ün tek bir öğretinin ya da düşünürün izleyicisi olmadığı, onların hepsini değerlendirerek üstün bir analiz yeteneğiyle bir sonuca vardığı apaçık ortadadır. Bu ise bilgi çağının temel düşüncesi olan eleştirel akılcılığın ta kendisidir. Bugün, entelektüel olarak tanımlanan pek çok kişinin bile, kendi görüş ve düşüncelerini destekleyici tek yanlı okumalar yaptığı, dolayısıyla doğru bir analize ulaşmakta güçlük çektiği düşünülürse, Atatürk'ün entelektüel bakış açısına ve düşünce tarzına hayran olmamak mümkün değildir.

c. Atatürk'ün Analiz, Sentez ve Uygulama Yeteneği

Günümüz standartlarında Atatürk'ün 57 yıllık hayatı şüphesiz oldukça kısadır. Ancak, onun başardıkları tarih boyunca belki de hiçbir insanın gerçekleştiremeyeceği düzeydedir. Okuduğu kitaplardan edindiği bilgiyi ve sahip olduğu vatanseverlik duygusunu "**deha**" olarak nitelenebilecek liderlik yetenekleriyle birleştiren Atatürk, içinde yaşadığı toplumu ve

sorunlarını büyük bir doğrulukla analiz etmiş, gerçekçi çözüm yolları arayıp bulmuş, bu çözüm yollarını tek tek hayata geçirmiş büyük bir asker, üstün bir lider ve hayran olunacak devlet adamıdır. Gerçekleştiremeyeceği vaatlerde bulunmamıştır. Sahip olduğu olanaklara ve iktidara rağmen, kalpleri kırarak değil, kazanarak hükmetmesiyle tanınan bir liderdir. Adının, **Ankara** ya da **İstanbul** kentlerinden birisine verilmesi için hazırlanan kanun tasarısını engellemiş, **“Tarih, zorlanmayı sevmeyen nazlı bir peridir. Kanunları değil, vicdanları tercih ederim.”** diyerek sağlam kişiliğini bir kez daha ortaya koymuştur.

Falih Rifkî Atay, **“Atatürkçülük Nedir?”** isimli eserinde Atatürk’ün bilge kişiliğini şöyle anlatır: **“Ben ömrümde onun kadar tartışmaya katılan devlet ve hükümet adamına rastlamadım. Pek genç yaşında devamlı olarak yanında idim. Hiçbir fikrimi saklamak ihtiyacını hissettiğimi hatırlamıyorum. Dalkavukluğu meslek edinmeyenlerin hepsi de öyleydi. Atatürk ile tartışmak için yığıtlığe lüzum yoktu.”**¹⁰

Bu satırlar, Atatürk’ün kendine ve bilgisine olan güveninin bir sonucu değil midir?

Kuşkusuz her insan, ailesinden başlayarak içinde bulunduğu toplumsal ve kültürel çevre, yaşadığı dönemi belirleyen büyük olaylar ve akımlar tarafından etkilenir. Kimileri bu etkilerin altında birlikte yol alır, kimileri olayların baskısı ile yolunu şaşırır, kimileri de herhangi bir akımın önünde sürüklenir ya da onun sözcüsü ve savunucusu kesilir. Ancak, içlerinden pek azı gördüklerini, duyduklarını ve okuduklarını topluca değerlendirerek yeni bir senteze, belirli bir düşünce seviyesine ulaşabilir. **“Büyük”** diye nitelendirilen kişileri diğer insanlardan ayıran özelliklerin başında da bu sentez yetenekleri gelir. Bu anlamda Atatürk **“büyük”** bir dehadır. Sahip olduğu liderlik özellikleri kadar ortaya koyduğu düşünce sistemi de mükemmel olduğu için Atatürk, Türk ulusunun çok sevdiği bir lider ve Türkiye Cumhuriyeti’nin dinamiği olma özelliklerini hâlâ sürdürmektedir.

Okuyan, bilgi sahibi olan, bunu doğasında var olan ve **“deha”** olarak nitelendirebileceğimiz yetenekleriyle birleştiren Atatürk, asker ve devlet adamı olarak büyük işler gerçekleştirmiştir. Kazım **KARABEKİR**, kendisine yöneltilen **“Neden görevinden istifa etmek zorunda kalan Atatürk’e, Erzurum Kongresi öncesinde ‘Emrindeyim Paşam!’ dediniz de kendiniz lider olmadınız?”** sorusuna, **“Bu işi, ben dahil, Atatürk’ten başkası yapamazdı”** cevabını vermiştir.

4. ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCE SİSTEMİ :

Atatürk, yukarıda belirtmeye çalıştığımız şekilde kendini yetiştirerek aydın bir lider olmuş, yaşadığı toplumu tanımış, toplumun sorunlarına çözüm getirmiş, Avrupa’da diktatörler çağı yaşanırken genç Türk Devleti’ni laik, demokratik cumhuriyet temelinde yükseltmek için yoğun bir çaba harcamıştır. Nitekim, Almanya’da, İtalya’da, İspanya’da, Yunanistan’da,

¹⁰ Falih Rifkî ATAY; Atatürkçülük Nedir?, İstanbul, 1976, S: 78

Bulgaristan'da çağ dışı diktatörler varken, Sovyetler Birliği'nin baskıcı yönetimi söz konusu iken, Atatürk, Türkiye Cumhuriyeti'nde demokrasiyi yerleştirmeye, kendi elleriyle muhalif partinin kurulmasına çalışmış, 1924 Anayasasına ülkede birden çok partinin kuruluşuna izin veren maddenin konulmasını sağlamıştır.

Türk Devrimi ile Atatürkçülük şüphesiz aynı anlama gelmektedir. Bu nedenle de Türk Devrimi'nin özelliklerini ortaya koymadan önce kısaca Atatürkçülük üzerinde durmak gerekmektedir.

Atatürkçülük, Türk ulusunun ihtiyaçlarından ve gerçeklerinden çıkmış ulusal bir ideolojidir. Temelindeki insanlığın binlerce yıl işlediği yüksek değerler vasıtasıyla ilerlemeye ve yeniliğe açıktır. Vatani parçalanmaktan kurtaran ve yıkıntılar üzerinde onurlu bir ulusal devleti yükselten işte bu ideolojidir.

Eğer, Atatürkçülüğün bir tanımını yapacak olursak;

“Türkiye’de siyasi ve ideolojik bir bağımsızlık anlayışından hareketle, temeli laiklik ve demokrasi olan, bilim ve aklın ağır bastığı bir toplum yaratmak ve bu yoldan Türk ulusuna Batı Medeniyeti içinde sosyal ve tarihî kişiliğini kaybetmeden hak ettiği yeri kazandırmak ülküsü, felsefesi ve çabası” Atatürkçülük olarak tanımlanabilir.

Bir başka araştırmacı da Atatürkçülüğü tanımlarken şunları söylemektedir:

“Türk halkı için Atatürkçülük, laikliği kabul etmek, demokrasiye sahip çıkmak, modernleşmek ve çağdaşlaşmak olgularını içeren bir tanımdır. Sürekli yenilenme, sürekli devrim anlamına gelen Atatürkçü hareket, Atatürk’ün kişisel fikir ve söylevlerini aşarak Türk halkının iradesi haline dönüşmüştür. Atatürkçülük, sürekli dönüşüm ve gelişim halinde halka mal olan bu aydınlanma iradesinin adıdır.”¹¹

Yukarıda sözü edilen, **“Atatürkçülük, sürekli dönüşüm ve gelişim halinde halka mal olan bu aydınlanma iradesinin adıdır”** şeklindeki yaklaşım Atatürkçü Düşünce Sisteminin dinamik, kendini zamana ve koşullara göre yenileyebilen özelliğini ortaya koymaktadır.

Atatürkçülüğü ortaya koyan tanımların ortak yönü, uluslaşma ve laikleşme amacının belirtilmesidir. Çok rahat olarak diyebiliriz ki, uluslaşma ve laikleşme Atatürk devrimlerinin ortak paydasıdır. Diğer devrimlerden ve kendisinden önce Türk tarihinde yapılan batılılaşma hareketlerinden farklı olan yönü laikleşme ve uluslaşmayı amaçlamasıdır. Başarılı olmasının ardındaki neden de budur. Atatürk’ü hâlâ sevdiren, saydıran, sahip çıkılan, olmasaydı olmazdık dedirten de budur.

Atatürk, Türk Devrimi konusunda şunları söylemektedir:

¹¹ Menter ŞAHİNLER; Atatürkçülüğün Kökeni, Etkisi ve Güncelliği, İstanbul, 1998, S: 328

“Türk Devrimi nedir? Bu devrim, kelimenin ilk bakışta ima ettiği ihtilal anlamından başka, ondan daha geniş bir değişikliği ifade etmektedir. Millettin varlığını devam ettirmesi için kişiler arasında düşündüğü ortak bağ, yüzyıllardan beri gelen şekil ve esasını değiştirmiş, yani, millet, dinî ve mezhebî bağlantı yerine, Türk Milleti bağıyla kişilerini toplamıştır.”¹²

“Millet, milletlerarası genel mücadele sahasında hayat sebebi ve kuvvet sebebi olacak ilim ve vasitanın ancak çağdaş medeniyette bulunabileceğini bir gerçek olarak kabul etmiştir.”

“Sonuç olarak, millet; saydığım değişiklik ve devrimlerin tabii ve zorunlu gereği olarak, toplum idaresinin ve bütün kanunlarının ancak dünyaya ait ihtiyaçlardan doğmuş ve ihtiyacın değişme ve gelişmesiyle devamlı olarak değişme ve gelişmesi esas olan dünyaya ait bir zihniyeti, hayatı boyunca devam edecek bir idare saymıştır.”

Burada Atatürk, yaptığı devrimin hiçbir zaman çağın ve dolayısıyla koşulların gerisinde kalmayacak bir özellik taşıdığını vurgulamıştır.

Bu sözler, Atatürk Devrimi'nin, statik değil, dinamik bir nitelik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Türk Devrimi'nin temel hedefi çağdaşlaşma olduğuna göre, Atatürkçü Düşünce Sisteminde Devrimcilik İlkesi sadece yapılan devrimleri korumakla, aklın, bilimin ve ileri teknolojinin yol göstericiliğine dayalı atılımlarla çağdaşlaşmaya yönelmeyi gerektirir.

İngiliz uzman **Dr. Andrew MANGO** bu konuda şunları yazmıştır:

“Atatürk, bir dogma miras bırakmaya çalışmadığını, bunu istemediğini sürekli olarak vurgulamıştır. Atatürkçülük, bir dogma değildir. Esnek ve makul bir yaklaşım biçimidir. Atatürkçülüğün özünde akılcılık vardır.”¹³

Sabiha GÖKÇEN de Atatürk'ün şu sözlerini nakleder:

“Doktrinler konusuna gelince; ben asla doktrin istemem. Doktrinler insanları ve kitleleri bir noktada dondurup bırakırlar; şartlandırır. Birtakım kırılması son derece güç kalıplar içine sokarlar. Bu nedenle diyorum ki doktrin istemem, donar kalırız. Biz yürüyüş halindeyiz. Devamlı yürüyecek, devamlı gelişecek, devamlı mutluluklar arayıp bulacağız. Türk Ulusu buna layıktır.”¹⁴

Tüm bu açıklamalar, Atatürk Devrimi'nin, Atatürkçülüğün ya da Atatürkçü Düşünce Sisteminin dinamik, kendisini yenileyen, çağın getirdiği koşulların gerisinde kalmayacak bir nitelik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

¹² Atatürkçülük 1. Kitap; Genelkurmay Başkanlığı, Ankara, 1983, S: 113

¹³ Andrew MANGO; “Örnek Yönetici ve Lider Atatürk” SAREM Üçüncü Uluslararası Sempozyum Bildirileri, İstanbul, 12-13 Mayıs 2003

¹⁴ Sabiha GÖKÇEN; Atatürk'le Bir Ömür, İstanbul, 2002, S: 177

O'nun 1923-1938 döneminde yaptıkları ve ortaya koyduğu fikirler hiç şüphesiz günümüzde çok daha iyi anlaşılabilir, mantığı ve sağlam kuramı olduğu kabul edilen bir devrimdir. Bu anlamda diyebiliriz ki Türkiye Cumhuriyeti'nin doğuşu ve gelişimi bir devrimdir.

Bir ulusun, Türk Ulusu'nun yaratılması ve çağdaş uygarlık seviyesine çıkarılması ve ümmet toplumundan, laik, demokratik ulus toplumuna dönüşümü sağlayan Atatürk İlkelerinin Atatürk'ün belirttiği sıra içinde değerlendirmeye alınması gerekmektedir. Son derece hassas bir dengeyle birbirine bağlı olan ilkeler 1924 Anayasasının ikinci maddesi, sonra da 1937 Anayasasının birinci maddesinde şöyle yer almışlardır:

- **Cumhuriyetçilik**
- **Milliyetçilik**
- **Halkçılık**
- **Laiklik**
- **Devletçilik**
- **Devrimcilik**

a. Cumhuriyetçilik

Türk Devrimi'nde cumhuriyetçilik ana ilke, esas değerdir. Cumhuriyetçiliğin özünde, devlet yönetim şekli olarak demokratik cumhuriyetin bir fazilet rejimi olduğunu benimsemek vardır. Cumhuriyet, Atatürk Devriminin bütünü temsil eden bir devlet ve hükûmet şekli olarak değiştirilemez bir unsurdur. Egemenliği millete verme ve yönetimde milletin tek söz sahibi olması anlamına gelen bir ilkedir. Atatürk'e göre; **"Milli egemenlik öyle bir nurdur ki, onun karşısında zincirler erir, taç ve tahtlar yanar, yok olur"**. Nitekim Atatürk, Türk Devrimi ile gerçekleşen büyük olayı, Türk Ulusunun eseri olarak görmüş ve değerlendirmiştir. Bu nedendir ki, Atatürk'e göre, Türk Ulusunun yaratılışına, onuruna ve anlayışına en uygun yönetim şekli cumhuriyet yönetimidir. Cumhuriyet ilkesi, gerek 1924 ve gerekse 1961 anayasalarında mecliste değiştirilmesi veya bir başka şekle sokulması teklif dahi edilemeyecek bir değer olarak korunmuş ve yerleşmiştir. Bu özelliğiyle cumhuriyet, devlet düzen ve ideolojisinde şahsîlik ve keyfiliğin hakim olmasını önleyen en sağlam teminattır.¹⁵

Cumhuriyetçilik halkın; hâkimiyeti doğrudan doğruya veya seçtiği temsilciler aracılığı ile kullandığı bir devlet şeklidir. Bu tariftten hâkimiyetin kayıtsız şartsız ulusa ait olduğu, yani millet iradesinin devlet idaresinde hâkim olduğu bir idare şekli anlaşılır. Atatürk bu durumu, **"Bugünkü hükûmetimiz doğrudan doğruya ulusun, kendi kendine, kendiliğinden yaptığı bir devlet teşkilatı ve hükûmetidir ki, onun adı cumhuriyettir"**¹⁶ sözleriyle açıklamaktadır. Burada, devletin demokratik prensipleri uygulaması, yani hiç bir kayıt ve şarta tabi olmadan milletin belirli bir yaşa gelmiş bütün fertlerinin yöneticilerini kendi

¹⁵ Vehbi TANFER; Atatürkçülük ve Atatürk İlkeleri, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Sayı:42, Cilt:XIV, S: 34

¹⁶ Atatürkçülük 1. Kitap, S: 43-44

içerisinden seçmesi esastır. Seçim unsuru, cumhuriyet idarelerinin totaliter, oligarşik, demokratik vb. niteliklerini belirleyen tek ölçüdür. O sebeple iktidarın kaynağı cumhuriyet idarelerinde çok önemlidir. Türkiye Cumhuriyeti için bu hususu Atatürk, **“Hâkimiyet kayıtsız şartsız ulusundur. Hâkimiyeti ulusun uhdesinde toplamak demek onun bir zerresini bile ismi ve sınıfı ne olursa olsun hiç bir şahsa ve makama verdirmemek demektir”** şeklindeki sözleriyle açıklamaktadır. Burada idarenin temel dayanağı bir bütün olarak Türk Ulusunun kendisidir.

b. Milliyetçilik

Milliyetçilik ilkesinin anlamını Atatürk, Türk Ulusu’nu ve Türk’ü tanımlamak için söylemiş olduğu şu sözlerle belirtmiştir: **“Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran Türk halkına Türk Ulusu denir”**¹⁷. Bu söz aynı zamanda, kökeni ne olursa olsun Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından bir ulus yaratma amacını da ortaya koymaktadır.

Milliyetçilik, ulus gerçeğinden hareket eden bir fikir akımı ve çağımızın en geçerli sosyal politika prensibidir. Milliyetçilik, Türk Devriminin temel bir prensibi olduğu kadar, Türk milletinin kaderini tayin eden temel bir ilke, yüce bir ülkü, ulusu huzur ve refaha yönelten bir bağlıdır.¹⁸ Bu ilkeye kısaca baktığımızda dahi göreceğiz ki, Atatürkçü Düşünce Sistemi’nde milliyetçilik anlayışı ülkemizde herhangi bir sorunun kaynağı olmadığı gibi, o konuda eksik bir nokta dahi bırakmamaktadır.

Atatürk, elbette her milliyetçi gibi kendi ulusunun meziyetlerini anlatmış, niteliklerini belirtmiş ve ulusunu her fırsatta övmüştür. Bunun yanında, aynı ortak geçmişe, tarihe, kültürel haklara sahip bulunan, ulusumuzun ortak ideallerini benimseyen bütün Türk yurttaşlarını Türk kabul etmiştir. Nitekim bu düşünce 1924 Anayasası’nın 88’inci maddesine **“Türkiye ahalisine din ve ırk farkı olmaksızın, vatandaşlık itibarıyla Türk denir”** şeklinde yansımıştır.

Atatürk, milliyetçiliği, ulusal bütünlüğün temeli olarak görür. Van’dan, Diyarbakır’dan Edirne’ye, Karadeniz’den Akdeniz’e kadar yurdumuzun her köşesindeki memleket evlatlarını **“hep aynı cevherin elemanları”** olarak nitelendirir. Atatürk’ün milliyetçilik anlayışının bir diğer yönü, kişisel hürriyete ve insan şahsiyetine değer verip, eşitlik fikrine dayanır olmasıdır. Bu anlayışta bağımsızlık ve birleştiricilik bulunmaktadır. Laik, insani ve barışçı olmak gibi özelliklere sahiptir.

Ulus devlet kavramını kısaca açıklamak gerekirse, ulus; dil, kültür ve ülkü birliği ortak paydaları ile birbirine bağlı vatandaşların oluşturduğu siyasal ve sosyal birliktir. Bu ulus anlayışı, bütün alanlarını kapsayan ulusal kültürümüzü, çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkartmayı amaçlamaktadır.

¹⁷ Atatürkçülük 1. Kitap, S: 49

¹⁸ Hamza EROĞLU; Atatürk’e Göre Millet ve Milliyetçilik, Atatürk Yolu (Kolektif Eser) Ankara, 1987, S: 133

Ulus devletin temel dayanağı ise, ulusal kültürdür. Ulusal kültürün, çağdaş uygarlık düzeyine çıkartılması ise hedeftir. Bütün bu düşünceler, Cumhuriyet'in temel kuruluş felsefesini oluşturmaktadır.

Bütün bu bilgiler ışığında Atatürk'ün milliyetçilik anlayışını üç temel noktada özetleyebiliriz:

Atatürk milliyetçiliğinde asıl olan "**ulusal karakter**"in oluşmasıdır. Üstün ırk nazariyesi ya da azınlık ırkçılığı söz konusu değildir. Türk milliyetçiliği, ulusal birlik ve beraberliğin sembolüdür. Atatürk bu konuda şunları söylemiştir: "**Bugünkü Türk ulusu sosyal ve siyasi yapısı içinde kendilerine türlü yabancılik fikri propaganda edilmek istenmiş vatandaş ve millettaşlarımız vardır. Fakat, mazinin ihmalkar devirleri mahsulü olan bu yanlış isimlendirmeler, birkaç düşman aleti, mürteci, beyinsizden başka hiçbir ulus ferdi üzerinde elemenden başka bir tesir hâsıl etmemiştir. Çünkü, bu ulus fertleri de umum Türk camiası gibi aynı müşterek maziye, tarihe, ahlaka, soya ve hukuka sahip bulunuyorlar. Diyarbakırlı, Vanlı, Erzurumlu, Trabzonlu, İstanbullu, Trakyalı ve Makedonyalı, hep bir ırkın evlatları, hep aynı cevherin damarlarıdır.**"¹⁹

Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı, özellikle Türk Ulusunun birlik ve beraberliğine yer ve değer vermektedir. Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı birleştirici ve toplayıcı nitelikte ve ulus yararınadır.²⁰ Bu anlayış Türk Ulusu gerçeğinden hareket eder ve ona dayanır. Türk Ulusunun yükselme ve çağdaş uluslar seviyesine ulaşma ülküsünü ifade eder. Türk Ulusunu meydana getiren değerleri korumayı esas alır:

"Bize milliyetçi derler, fakat biz öyle milliyetçileriz ki bizimle işbirliği eden bütün uluslara hürmet ve riayet ederiz. Onların bütün milliyetlerinin gerçeklerini tanırız. Bizim milliyetçiliğimiz herhalde bencil ve mağrurane bir milliyetçilik değildir."

Atatürk; milliyetçiliği, Türk toplumunu, Türkçe, Türk kültürü ve Türklük ülküsü etrafında birleştirip siyasi ve sosyal bir bütün haline getirmek şeklinde anlamaktadır. Dilin, yani Türkçe'nin, eski Türk devletlerinde önemli bir yeri vardır. Atatürk de dile büyük önem vermekte ve Türk dilini "**Türk Ulusu için mukaddes bir hazine saydığı**" gibi "**Türk Ulusunun kalbi ve zihni olarak da değerlendirmektedir.**" O sebeple "**kesin olarak bilinmelidir ki, Türk Ulusunun ulusal dili ve ulusal benliği bütün hayatında hâkim ve esas kalacaktır**"²¹ demiştir.

"Bizim milliyetçiliğimizin esası dil birliğinin korunması ile mümkün olacaktır" diyen Atatürk, "**Türk Ulusunun dili Türkçe'dir. Türk dili dünyadaki en güzel, en zengin ve en kolay dildir**" demekten kendisini alamamıştır.

¹⁹ Atatürkçülük 1. Kitap, S: 75

²⁰ Hamza EROĞLU; Türk İnkılap Tarihi, Ankara, 1981, S: 409

²¹ Atatürkçülük 1. Kitap, S: 365

Atatürk'ün üzerinde durduğu bir diğer husus ise ülkü birliğidir. Etnik kökeni ne olursa olsun, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının devlete sahip çıkması, onun çıkarını kendi çıkarı olarak kabul etmesi, vatandaşların iyi ve kötü günde aynı duyguyu taşımasıdır.

Kısaca, Atatürk, kökeni ne olursa olsun, Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan insanlardan oluşan bir ulus yaratma amacı taşımıştır ve milliyetçilik anlayışını da bu amaçla ortaya koymuştur.

c. Laiklik

Laiklik, siyasal alanda, dünya ve devlet işleri alanı ile din alanının birbirinden ayrılması, birbirine karışmamaları anlamına gelir. Kişileri ilgilendiren yönüyle, akıl ve vicdanın kendi alanlarında hür olduklarını belirterek bir dokunulmazlık alanı da çizer. Kişilerin, dinî inançları yüzünden ya da benimsemiş oldukları dinin kurallarını yerine getirip getirmemelerinden dolayı baskı ve ayırım görmemeleri ilkesini ifade eder. Hukuki anlamda ise, kanun koyucunun dinî kurallardan etkilenmeden sosyal yaşamı düzenlemesidir. Çağdaş insan haklarının temelini oluşturan laikliğin demokratik ülke anayasalarının vazgeçilmez ilkesi haline gelmesi bu ilkeyi benimseyen ülkeler için uzun bir mücadeleyi gerektirmiştir.

Avrupa'da, Reform ve Rönesans'ın katkılarıyla başlayan Aydınlanma Çağı, dinî dogmaların bilim, siyaset, sanat ve felsefe üzerindeki baskısına karşı çıkılmasına yol açmış ve laiklik Fransız İhtilaliyle tüm Avrupa'ya, sarsıcı ihtilaller dizisi ile yayılmıştır. Çağdaş ülkelerde "**devletin laikliği**" ve "**fertlerin din ve vicdan hürriyetleri**" demokrasilerin en temel ilkeleri olarak kabul edilerek insan haklarının da vazgeçilmez ön şartı biçiminde anayasalarda yer almıştır.

Osmanlı Devleti'nin başlangıçta daha çok padişahlar tarafından konan hukuk kurallarının oluşturduğu örfi hukukla yönetildiği, sonradan teokratik devlet niteliğinin giderek arttığı genel olarak kabul edilir. Örneğin, Fatih Sultan Mehmet'in, devlet işlerine karışmak isteyen kadıya, "**Devlet işlerine din adamları karışamaz!**" şeklinde cevap verdiği bilinmektedir.

Atatürk, Birinci Dünya Savaşı sonunda Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılması üzerine başlattığı Kurtuluş Savaşı'nda ve kurduğu cumhuriyet rejiminde Türk toplumu içinde dinî veya etnik açıdan mevcut olan çeşitli gruplar arasında huzuru sağlayabilmek için devletin iç siyasetinin temelini şu iki noktada toplamıştır:

(1) Ülkenin hukuk birliğini sağlamak üzere, yeni devleti laik hukuk temeline dayandırmak,

(2) Dil, tarih ve kültür birliğine dayanan ulus anlayışını egemen kılmak.

Birbirinden ayrı gibi görünen bu iki ilke arasında sıkı bir bağ bulunmaktadır. Laik düzene geçiş, Türkiye’de ulus kavramının ilk kez bilinçli bir biçimde gelişmesine ve benimsenmesine yol açmış ve aynı dinden olmayı ifade eden “ümme” bilinci yerine “ulus” bilincinin gelişmesini sağlamıştır.

Atatürk, din ve dünya işlerinin ve özellikle dinle politikanın kesinlikle birbirinden ayrılmasını öngörmüş ve düşünceye karşı olmayı kesinlikle reddetmiştir. Atatürk’e göre hiçbir kimse bir başka kişiyi ne bir din, ne de bir mezhebi kabule zorlayamaz. Din ve mezhep kuralları, hiç bir zaman politikada bir araç olarak kullanılamaz. Laik anlayışta inançlara, dolayısıyla dine karşı gerçek bir saygı vardır.

1932’de toplanan Birinci Türk Tarih Kongresinde bir katılımcı Atatürk’e **“Din toplumlar için gerekli midir?”** diye sorar. Atatürk, şöyle yanıt verir: **“Muhterem hocam, din toplumlar için gereklidir. Dinsiz toplum yaşayamaz ve devam edemez. Her toplumun tabii olarak bir inancı vardır. Ama şunu söyleyeceğim; din Allah ile kul arasındadır. Biz dine saygılıyız, dine hürmetkârız ama bu arada Allah ile kul arasına giren ve bundan siyasi menfaat, ticari menfaat elde etmek isteyenler vardır. Dini bunlar kirletmek istiyorlar. Biz buna müsaade etmeyiz. Bu itibarla dine saygılıyız ve dine hürmetkârız. Fakat dinin suiistimal edilmesine katiyen taraftar değiliz.”**²²

Türkiye’de devletin laikleştirilmesi, toplum hayatında laik değerlere yer verilmesi dinin, devlet hayatında siyasi bir fonksiyon ifa etmesine son verme şeklinde hayata geçirilmiştir. Siyasi, sosyal, hukuki ve ekonomik zorunluluğun sonucu olan laiklik, bu nedenle devlet idaresi ile birlikte hukuk, eğitim, dil alanlarını da kapsar.

Atatürk’ün din ve laiklik anlayışında, millet sevgisi ile birlikte dinine saygılı olma özelliğini de görmekteyiz. Onun gerçekleştirdiği Türk Devriminde laiklik, din aleyhtarlığı şeklinde değil, toplum hayatında din hürriyetinin, serbest düşüncenin güvenilir bir teminatı olarak düşünülmalıdır.

Atatürk’ün şiddetle karşı çıktığı şeylerden birisi de İslam dininin ruhunu anlamayan veya anlamak imkânı bulamadan din görevlisi pozisyonunu kazanmış cahil kişilerin din adına gerçekleştirdiği faaliyetlerdir. Atatürk bu konudaki düşüncelerini **“Bizi yanlış yola sevk eden habisler bilirsiniz ki çoğunlukla din perdesine bürünmüşlerdir. Tarihimizi okuyunuz, dinleyiniz. Görürsünüz ki milleti mahveden, esir eden, harap eden fenalıklar hep din kisvesi altındaki küfür ve melanetten gelmiştir. Onlar her türlü hareketi dinle karıştırdılar. Halbuki elhamdülillah hepimiz Müslümanız, hepimiz dindarız”** sözleriyle ortaya koymuştur.

²² KAYNAR, agm, S: 89

Laik sistemde, din hürriyeti ana ilke olarak kabul edilir. İbadet özgürlüğü tanınır, ancak ibadetin siyasi gösteri haline dönüştürülmesine ve rejim aleyhinde kullanılmasına izin verilmez. Herkese, dinini seçmek ve gereklerini yerine getirmek hakkı tanınır. Ancak gereğini yapmayanlara dayatma yapılmasına da izin verilmez.

Laik devlet sistemine geçmekle, Türk ulusu İslam dininin özünden kopmuş değildir. Tam tersine, birçok hükümleri resmen ve fiilen uygulanamaz duruma gelen bazı hukuk kurallarının yükünden, Türk kadını ikinci sınıf yurttaş gören zihniyetten, nikâhta davul çalmanın haram olduğunu ilan eden fetvalardan veya matbaanın, paratonerin, Coğrafya dersinde harita kullanımının dine uygun olup olmadığını tartışan, dinin özüne aykırı çağ dışı safsata ve hurafelerden sıyrılan, akıl ve ilimle bağdaşmayan yorumları kaldıran Türkiye’de İslam dini zayıflamamış, tam tersine güçlenmiştir. Atatürk, Türk ulusunun dinini hiçbir aracı olmaksızın öğrenebilmesi için Kuran’ı Türkçe’ye tercüme ettirmiştir. Ayrıca, çok sayıda temel İslami eser, Türkçe’ye çevrilerek binlerce eve girebilmiştir.

ç. Halkçılık

“**Halk**” deyimini, çok daha geniş bir anlamı olan milletin bugün yaşamakta olan bölümü için kullanılan bir deyimdir. “**Halkın egemenliği**” deyimini de, daha geniş bir anlamda “**millet egemenliği**” olarak kullanılmaktadır. Anayasa’da belirtildiği gibi, yasa yapma, yürütme ve yargı hakları hep millete aittir.

Halkçılık ilkesi, sınıf esasını kabul etmez. Halk, meslek ve çalışma grupları olarak ayrılmıştır. Türk toplumu bir eşitlik dengesi içindedir. Ayrıcalıklı bir sınıf bilinci yoktur ve olamaz. Yasalar önünde, bütün yurttaşlar için kesin bir eşitlik öngörülür. Halkçılık, milliyetçilik fikrinin bir sonucudur. Türk halkı birdir ve bir bütündür. Atatürk’e göre, Türk Ulusunun gerçek sahibi ve efendisi, gerçek üretici olan köylüdür.²³

Türk devlet geleneğine göre devlet, halk için vardır. Halkın taşıdığı bu anlam Osmanlı Devleti’nin son döneminde unutulmaya yüz tutmuş olsa da hak ettiği önemi Türk Devrimi ile tekrar kazanmıştır.

Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde aydınlar ahaliye yabancılaşmış, halk bilgisiz bir sürü şeklinde düşünülerek kaba saba, dağlı ya da taşralı olarak algılanmıştır. İdarenin de belirli bir zümrenin elinde olması bu durumun devamını sağlamıştır. Bu aydınların aynı zamanda hürriyet, eşitlik, adalet gibi kavramların da yegane savunucuları konumunda bulunması dikkat çekicidir. Atatürk’ü böyle kişilerden ayıran temel fark, onun kim için, ne için istendiği belli olmayan kavramlar peşinden koşmamış olmasıdır. Atatürk, “**Şuna emin olabilirsiniz ki, dünya üzerinde yaşamış ve yaşayan milletler arasında ruhen demokrat doğan yegane millet Türklere dir. Eskiden beri cemiyetimizde birinden diğerine geçilmez**

²³ TANFER, age, S: 123

bir sınıf asaleti ve zihniyeti asla mevzu-u bahis olmamıştır” sözleriyle ulusun özelliklerini gayet iyi tespit etmekte ve **“Türkiye halkı asırlardan beri hür ve bağımsız yaşamış ve bağımsızlığı yaşama gereği saymış bir kavmin kahraman evlatlarıdır. Bu millet bağımsızlıktan uzak yaşamamıştır, yaşayamaz ve yaşamayacaktır”** sözleriyle de halkçılık anlayışının sömürü düzenine karşı olduğunu ifade etmektedir.

Atatürk’ün, halkçılık anlayışında demokratik esaslara göre birleşmiş, halkın kendisini demokratik esaslara göre yönettiği hür bir toplum düzeni öngörülmüştür. Bu düzende siyasi rejim ancak ve ancak halk yararına kullanılır. Atatürk’e göre halkçılık, demokratlık ve fertler arasında imtiyaz tanımamaktır.

Bütün bu ifadelerden anlaşıldığına göre, Halkçılık ilkesi Türk toplumu içerisinde imtiyazlı bir sınıf yaratmamak, fertleri birbirine karşı saygılı, eşit haklara sahip dinamik bir kitle halinde bulundurmak, böylelikle de Türk Ulusunu **“imtiyazsız-sınıfsız kaynaşmış bir kitle”** haline getirmek amacına yöneliktir. Bu ilke doğrultusunda halk herkes demek olup, bütün vatandaşların dil, din, meslek, renk ve cinsiyet ayırımı gözetilmeksizin aynı haklara sahip olması ve kanunlar önünde eşit muamele görmesi esastır. Dolayısıyla halkçılık ilkesiyle, sınıf mücadeleleri yerine, sosyal adalet ve sosyal düzen, karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma kabul edilmekte, bir sınıf ahlakı yaratmak yerine millî ahlak esas alınmaktadır.

d. Devletçilik

Devletçilik, geniş anlamda ele alındığında Türkiye’de uygulanan ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın özelliklerini ortaya koyan bir politik uygulamadır. Dar anlamda ise özel teşebbüse yer veren ekonomik prensiplere sahip iktisadi alandaki uygulamalardır.

Türkiye’de devletçilik, karma ekonomi şeklinde gelişme göstermiştir. Devlet işletmeciliği ile özel teşebbüsün bir arada bulunması anlamına gelen karma ekonomik sistemde katı bir devletçiliğin uygulanması söz konusu değildir.²⁴

Atatürk, devletçiliği: **“Türkiye’nin ihtiyaçlarından doğmuş ve Türkiye’ye has bir sistemdir... Kişinin çalışmasını esas almakla beraber, mümkün olduğu kadar az zaman içinde, milleti refaha kavuşturmak ve memleketi geliştirmek için, milletin genel ve yüksek menfaatlerinin icap ettirdiği işlerde, özellikle ekonomik alanda devleti fiilen alakadar etmek mühim esaslarımızdandır”²⁵** şeklinde tarif etmekte ve devletçiliği ekonomik hayatı destekleyen bir güç olarak düşünmektedir.

Atatürk, devletçiliği tamamıyla demokrasi ve hürriyet rejimi içinde değerlendirmiş, devletin ekonomik alanda rehberliğini ön planda tutmuştur. Ancak bu rehberlik her şeyi devlet yapar anlamında değildir. Atatürk devletçilik konusunda şunları söylüyor: **“Devletçiliğin**

²⁴ Mustafa AYSAN, Atatürk’ün Ekonomi Anlayışı, Ankara, 1987, S: 78

²⁵ Atatürkçülük 1. Kitap, S: 109

bizce manası şudur: Fertlerin hususi teşebbüslerini ve şahsi faaliyetlerini esas tutmak; fakat büyük bir milletin ve geniş bir memleketin bütün ihtiyaçlarını ve çok şeylerin yapılmadığını göz önünde tutarak memleket iktisadiyatını devletin içine almak. Devletçilik bilhassa sosyal, ahlaksal ve ulusaldır. Devlet ve fert (özel teşebbüs) birbirine karşıt değil, birbirinin tamamlayıcısıdır.”²⁶

Görüldüğü gibi Atatürk, ekonomik kalkınmanın temelinde **“ferdi teşebbüs ve menfaatin”** bulunmasını doğal bir olgu olarak kabul etmektedir. Devletçilik ilkesi; sosyal, ekonomik ve kültürel kalkınmada daha çok akılcı metodu belirten bir esastır. Ekonomik alanda, özel sermaye kadar, devletin de yatırımcılığını öngörür. Bu ilke, devlet elindeki sermayenin başta altyapı olmak üzere, ülke kalkınmasına ayrılmasını arzular. Dış sermayeye, her iki tarafın da yararına olmak koşuluyla ve ülkeyi bir sömürge durumuna düşürmemek kaydıyla karşı değildir.

Atatürk’e göre, **“siyasi ve askerî zaferler ne kadar büyük olurlarsa olsunlar, ekonomik zaferlerle süslendirilip kuvvetlendirilmezler ise kazanılan zaferlerin yaşamasına ve ayakta durmasına imkân yoktur.”**

“Ekonomik bakımdan zayıf bir ulus fakirlik ve sefaletten kurtulamaz, kuvvetli bir uygarlığa, refah ve mutluluğa kavuşamaz, sosyal ve siyasi felaketlerden yakasını kurtaramaz.”

“Ülkemizin yönetimindeki başarı ekonomik alandaki başarının ölçüsüyle orantılı olacaktır. Zira tarihimizi dolduran bunca muvaffakiyetler zaferler ya da mağlubiyetler iktisadi durumumuzla yakından ilgilidir. Yeni Türkiye’imizi layık olduğu medeni seviyeye ulaştırmak için zaman geçirmeden ekonomimize birinci derecede önem vermek mecburiyetindeyiz.”

e. Devrimcilik

Atatürk; **“Türk Ulusunu son asırlarda geri bırakmış olan müesseseleri yıkarak yerlerine, milletin en yüksek medeni icaplara göre ilerlemesini temin edecek yeni müesseseleri koymuş olmaktadır”²⁷** şeklinde tanımladığı Türk Devriminin amacını da, **“yaptığımız ve yapmakta olduğumuz devrimlerin gayesi Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen asri ve bütün mana ve şekilleriyle medeni bir heyet-i içtimaiye haline îsâl etmektir (ulaştırmaktır). Devrimlerimizin asıl amacı budur”** sözleriyle açıklamaktadır.

Atatürk’ün devrim anlayışında milletin en yüksek medeni ihtiyaçlara göre ilerlemesini temin edecek yeni müesseseleri kurup bunları daha da geliştirecek, her zaman çağın icaplarına uygun bir halde tutacak şartların oluşturulması da gerekli görülmüştür. Bu noktada

²⁶ Atatürkçülük 1. Kitap, S: 109

²⁷ Atatürkçülük 1. Kitap, S: 115

devrimcilik ilkesi, devamlı değişen toplum hayatında ortaya çıkan ihtiyaçların giderilmesi, böylelikle de kurucu ve yapıcı bir zihniyetle yeni ilerleme ve gelişmelere imkân hazırlayan, hatta diğer ilkeleri de içine alan bir ilke olarak karşımıza çıkmaktadır.

Atatürk, Türk Devriminin ortaya koyduğu değerlerin, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma yolunda bir aşama, bir vasıta olarak düşünülmesini, böylelikle de toplumun huzur ve barış içinde ve devamlı ilerleyebilecek bir yapıya kavuşmasını sağlamıştır. Burada önemle göz önüne aldığı husus, uygar dünyadan geri kalmama yolunu bulan Türk Ulusunun, ulusal bütünlüğü ve ulusal çıkarlarını en titiz bir şekilde, itina ile muhafaza etmesinin şart olduğudur.

5. SONUÇ :

Atatürk, tarihçi Yusuf Hikmet Bayur'un belirttiği gibi; **“Atatürk Devrimleri”** deyimini iyi karşılamazdı. Onun yerine **“Türk Devrimi”** diye yazar ve bu şekilde ifade edilmesini isterdi. Atatürk'e göre; **“Bu millette bu istek ve bu gelişme olmamış olsaydı, bu devrimi yaptırmaya hiç bir kuvvet ve kudret yeterli gelemezdi. O halde bu devrim Türk milletinin eseridir.”**

Atatürk tarafından ortaya konulan bu ilkeler, denilebilir ki, aynı zamanda Atatürkçülüğün ana çizgileridir. Atatürkçülükte son derece önemli olan tamamlayıcı ilkeler de vardır. Bunlar altı ilke arasında sayılmamakla birlikte, Atatürkçülüğün dünyaya ve insanlara bakışını ortaya koymak açısından son derece önemlidir. Daha çok vecizeler biçiminde ortaya konulan bu ilkelerle ilgili olarak bir kaç örnek verelim:

“Türk öğün, çalış, güven.”

“Yurtta sulh, cihanda sulh.”

“Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.”

“Ne mutlu, Türküm diyene.”

Bu vecizelerin her birinin birbiriyle ilişkisi olduğu gibi, kendi başlarına da derin anlamları vardır. Örneğin, **“Yurtta barış, dünyada barış”** sözünü söyleyen Atatürk'te insan ve insanlık sevgisinin ne denli üstün olduğunu görmekteyiz. Atatürk, bu vecizeyi kendisi şöyle açıklamıştı: **“Bütün beşeri âlem bir insan vücuduna benzer. Bir insanın parmağındaki acıdan biraz sonra bütün vücut nasıl ki müteessir olursa, dünya milletleri arasındaki herhangi bir huzursuzluk da, biraz sonra diğer milletlerin huzursuzluğu olacaktır.”**

Dünya ulusları, Atatürk'ün bu sözünü duysalardı ve buna uysalardı, bugün olduğu gibi kan, gözyaşı ve barut kokusu ile yarınından emin olmayan insanlar yerine, huzur, mutluluk ve barış rüzgârlarının estiği bir dünyanın insanları olurduk.

Yakın tarihte Türk toplumu, Atatürk'ün gösterdiği müspet yolda yürüyerek kısa sürede güçlenmek ve tekrar uygar bir ulus haline gelmek kararlılığını göstermiştir. Bugün bize düşen görev, O'nun işaret ettiği aydınlık ve müspet yoldan sapmadan, birlik ve bütünlük içerisinde bir an evvel toplumu çağdaş uygarlık düzeyine taşımaktır.

Bu noktada önemle üzerinde durulması gereken bir başka husus da, "**Batı**"nın Atatürkçü Düşünce Sisteminde bir amaç olarak gösterilmek istenmesidir. Ne var ki bu sistemde "**Batı**" mutlak biçimde bir hedef olarak seçilmemiştir. Yani, onun temsil ettiği medeniyete ulaşmak için körü körüne bir taklitçilik, ulusal kimlikten uzaklaşma gibi Türk tarih ve kültürünün, karakterinin bir tarafa bırakılmasını gerektirecek ilkeler bu düşünce sisteminde yer almaz.

Atatürkçü Düşünce Sistemi, Türk toplumunun geleneklerine uygun yaşama kuralları olarak bu toplumun ihtiyaçlarından doğmuş ilkeler bütünü olduğu kadar, yine ona has bir temel düzenin de ifadesi olup ulusal, demokratik ve akılcı bir hüviyete sahiptir. Bu nedenle, bu sistemi meydana getiren esasların yorumlanmasında tarihî olaylar, kültür ve medeniyetimiz ile toplumumuzun karakteri göz önünde bulundurulmalıdır. Atatürk de, düşüncelerinin temelini "**Bizim yolumuzu çizen, içinde yaşadığımız vatan, bağrından çıktığımız Türk milleti ve bir milletler tarihinin bin bir facia ve ıstırap kaydeden yapraklarından çıkardığımız neticelerdir**" sözleriyle ortaya koymaktadır.

Gelişen, çağdaş olan, uzayda birbirleriyle yarışan, ulusal bütünlüğünü ve anayasalarında yazılı olan siyasal sistemlerini halkın sağduyusuna bırakacak kadar kültürel gelişimini tamamlayan bütün ülkeler laik-demokratik sistemle yönetilmektedir. Bir diğer ifadeyle; uluslararası ortamda güçlü olan bütün devletler laik, demokratik ve gelişmiş ülkelerdir.

Avrupa ülkelerinin yüzyıllar süren bir aydınlanma sürecinden geçtiği, demokrasi deneyimi olmayan Osmanlı İmparatorluğu'nda bu sürecin yaşanmadığı, Avrupa devletlerinin müthiş bir sömürge kaynağı kullandığı, Osmanlı İmparatorluğu'nun ise güçlü olduğu dönemlerde bile kapitülasyonlar nedeniyle sömürüldüğü dikkate alındığında, Türkiye Cumhuriyeti'nin geldiği uygarlık düzeyinin hiç de küçümsenemeyecek bir nokta olduğu görülecektir.

Sonuç olarak; Atatürkçü Düşünce Sistemi bir kimlik arayışının değil, mevcut bir kimliğin tekrar tescilinin, yani bir yabancının tespitiyle "**Türk'ün yeniden Türkleştirilmesi**"nin ifadesidir.

KULLANILAN KAYNAKLAR

KİTAPLAR:

- AKÇAKAYALIOĞLU, Cihat; Atatürk, Ankara, 1988.
- ATAY, Falih Rifkî; Atatürkçülük Nedir? İstanbul, 2006.
- AYSAN, Mustafa; Atatürk'ün Ekonomik Görüşü, Ankara, 1987.
- BAYUR, Yusuf Hikmet; Atatürk'ün Hayatı ve Eseri, Ankara, 1987.
- EROĞLU, Hamza; Türk İnkılap Tarihi, İstanbul, 1980.
- GENELKURMAY BŞK.LİĞİ; Atatürk'ün Düşünce Yapısı ve Türkiye, Ankara, 2006.
- GENELKURMAY BŞK.LİĞİ; Atatürkçülük, 1. Kitap, Ankara, 1983.
- GÖKÇEN, Sabiha; Atatürk'le Bir Ömür, İstanbul, 2002.
- GÜNEY, Salih; Davranış Bilimleri Açısından Atatürk'ün Liderlik Özellikleri, Ankara, 1999.
- İĞDEMİR, Uluğ; Atatürk'ün Yaşamı, 1. Cilt, Ankara, 1980.
- ÖZDEMİR, Hikmet; Atatürk'ün Liderlik Sırları, Ankara, 2006.
- MANGO, Andrew; Atatürk, İstanbul, 2004.
- ŞAHİNLER, Menter; Atatürkçülüğün Kökeni, Etkisi ve Güncelliği, İstanbul, 1998.
- PEKEL, İhsan; Atatürk'ü Anlamak ve Anmak, Ankara, 2005, C:1.
- TURAN, Şerafettin; Mustafa Kemal Atatürk, İstanbul, 2004.
- TURAN, Şerafettin; Atatürk'ün Düşünce Yapısını Etkileyen Olaylar, Düşünürler ve Kitaplar, Ankara, 1982.

MAKALELER:

- EROĞLU, Hamza; **Atatürk'e Göre Millet ve Milliyetçilik, Atatürk Yolu, (Kolektif Eser)**, (Der. Turhan Feyzioğlu), Ankara, 1987.
- GİRİTLİ, İsmet; **Atatürkçülük İdeolojisi**, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Sayı: 1, Cilt: I, Kasım 1984.
- MANGO, Andrew; **“Örnek Yönetici ve Lider Atatürk”** SAREM Üçüncü Uluslararası Sempozyum Bildirileri, İstanbul, 12-13 Mayıs 2003.
- KAYNAR, Reşat; **Atatürk Düşüncesinde Ulusçuluk ve Çağdaşlaşma**, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Sayı 54, Cilt: 18, Kasım 2002.
- TANFER, Vehbi; **Atatürkçülük ve Atatürk İlkeleri**, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Sayı 42, Cilt: XIV, Kasım 1998.

KONUŞMALAR:

- BAŞBUĞ, İlker; **KHO 2006-2007 Eğitim ve Öğretim Yılı Açış Konuşması**, 25 Eylül 2006.